

Republica Moldova

DILEME LA CHIȘINĂU

GUAM, Europa și noile tendințe în politica de securitate regională

Aderarea României la NATO și implicit, trasarea frontierei Alianței pe râul Prut nu a avut un impact imediat și vizibil în modificarea rolului Republicii Moldova în arena internațională și nici nu a schimbat în mod evident echilibrul de forțe stabilit în această regiune a Europei în ultimul deceniu. Faptul că forțele Alianței Atlanticului de Nord se află la o sută de kilometri vest de Chișinău nu a influențat până acum situația politică din interiorul Moldovei. Situația este în continuare complicată din cauza faptului că teritoriul din stânga Nistrului este practic ocupat de forțele armate ale Federației Ruse și de formațiunile paramilitare ale regimului separatist de la Tiraspol. Mai mult, această zonă conflictuală generează riscuri militare și delincvență organizată, estul Moldovei fiind de fapt o zonă *offshore* unde marea criminalitate regională este protejată de forțele anticonstituționale care își arogă conducerea provinciei. Această situație poate genera primejdii reale și afecta grav securitatea și stabilitatea atât în interiorul Republicii Moldova, cât și la nivel transnațional.

În cadrul *summit*-ului de la Istanbul din vara anului 2004, NATO și-a formulat destul de explicit strategia, ajustând-o în continuare la noile sale prerogative dar și la schimbări de ordin geopolitic. Covârșitor, aceste schimbări sunt generate în special de războiul contra terorismului internațional și au la bază compromisul între principalii aliați – aceștia la rândul lor exprimând viziuni diferite cu privire la natura și scopul final al intervențiilor militare din Iraq și Afganistan. În linii mari, Alianța a decis extinderea ariei de acțiune în conformitate cu prioritățile SUA., care rămân pilonul central și finanțatorul principal al organizației. Saltul geostrategic pe care l-a făcut NATO din spațiul euro-atlantic în Asia Mijlocie în conformitate cu noua arie de acțiune a Alianței, a plasat din nou Republica Moldova și sud-vestul fostei Uniuni Sovietice într-o zonă secundară de interes, fără un impact clar în regiune.

Recentele evoluții de ordin geostrategic și politico-militar axate pe securizarea bazinului Mării Negre dezvoltă o perspectivă atractivă pentru Moldova în efortul acesteia de a-și restabili integritatea teritorială și de a primi garanții durabile de dezvoltare în condiții de securitate și stabilitate. Noii membri NATO – România, Bulgaria, în cooperare cu Turcia – sunt capabili să joace un rol important, dacă nu decisiv, în constituirea noilor parteneriate în zona Mării Negre. Caracterul transnațional al noilor amenințări – traficul de armament; proliferarea materialelor și tehnologiilor nucleare și de distrugere în masă; crima organizată cu care se asociază și terorismul; traficul cu ființe umane; dar și diferite tipuri de contrabandă – va necesita în ansamblu o cooperare mai trainică și, mai important, o

**Primirea
României în
NATO n-a avut
încă mare
impact asupra
Moldovei**

cooperare instituționalizată a statelor care se consideră amenințate de aceste primejdii.

Deocamdată suntem încă la începutul creării unui spațiu din care vor face parte țările care au ieșire la Marea Neagră și doar timpul va arăta care va fi rezultatul acestor eforturi de extindere a garanțiilor de securitate și cooperare în afara zonei tradiționale de responsabilitate a țărilor membre ale Alianței. Crearea acestui spațiu poate relansa vechile aranjamente regionale în spațiul post-sovietic și constitui o alternativă pentru asigurarea securității regionale comune. Întâlnirea la nivel înalt de la Chișinău din 22 aprilie, organizată în cadrul GUAM, a avut de fapt și semnificația deschiderii unei noi etape de transformare a acestei organizații într-un organism viabil și capabil să promoveze mai eficient interesele țărilor membre în raporturile lor (dificile) cu Rusia dar și în efortul de reintegrare în comunitatea țărilor europene și euro-atlantice.

GUAM: etapele afirmării

Scurta perioadă de existență a GUAM-ului în calitate de organizație regională poate fi împărțită în două etape. Cea inițială s-a derulat cu opt-nouă ani în urmă, odată cu încercarea celor patru noi state independente, Georgia, Ucraina, Azerbaidjan și Moldova, de a-și coordona mai eficient eforturile pentru consolidarea independenței energetice și economice, a suveranității lor reale și a ținut dezvoltarea relațiilor bilaterale între aceste țări și întărirea raporturilor cu țările din spațiul euro-atlantic.

Această inițiativă a fost și o reacție la lipsa de eficiență și incapacitatea (cvasitotală) CSI-ului³, dominat de Federația Rusă, de a contribui la soluționarea celor mai grave probleme cu care se confruntau aceste state. Mă refer în primul rând la starea de incertitudine permanentă, generată de dependența unilaterală față de piețele din est dar și orientarea economică preponderentă spre Est, care se reflectau și se reflectă în schimburile comerciale și achizițiile de energie, la separatismul teritorial și prezența militară străină pe teritoriul acestor țări care păstrau starea de divizare teritorială și de incertitudine. Regimurile separatiste, care cu acordul tacit al Moscovei au creat zone criminale *offshore* (în special în Georgia și Moldova), au devenit cu timpul și sursa principală de riscuri militare și non-militare în sud-vestul spațiului post-sovietic. Aceste regimuri ridică și bariere suplimentare în încercarea de stabilizare a situației în țările respective.

Această primă etapă a GUAM-ului a fost profund marcată de un mod de abordare a relațiilor și problemelor internaționale specific foștilor lideri formați în epoca sovietică, de la Șevardnadze, Kucima, Aliiev-tatăl și până la Lucinschi. Reprezentanți de vază ai vechii nomenclaturi, acești lideri erau înclinați să promoveze o politică conservatoare și neclară, echidistantă între Est și Vest, balansând permanent între Moscova, Washington și Bruxelles. Această diplomatie contraproductivă a și păstrat aceste țări într-o stare de incertitudine totală, într-o zonă gri de insecuritate, conservând indiferența comunității națiunilor occidentale față de această regiune. Efectul acțiunii acestor factori, cumulat cu modul obraznic și cinic în care se încălcau cele mai elementare norme democratice și cu lipsa minimului exercițiu democratic privind alternanța puterii ca expresie a exercițiului democratic, a constituit premisa revoluțiilor portocalii. A doua consecință a liniei neclare a GUAM-ului a făcut ca majoritatea deciziilor la nivel de șefi de state și de guverne să fi ramas pe hârtie iar GUAM-ul să se transforme într-o replică fidelă a CSI.

³ Comunitatea Statelor Independente.

GU(U)AM a reprezentat o formă prin care elitele post-sovietice au amânat decizii tranșante

Începând cu 2003 situația s-a schimbat radical în majoritatea țărilor care au constituit GUAM-ul, ele declarându-și fără echivoc orientarea pro-europeană și ajustând acestei orientări prioritățile politicii externe privind întărirea relațiilor cu UE și NATO. După 2003 s-au produs și evoluții spectaculoase pe plan geopolitic. Noua frontieră a Alianței Atlanticului de Nord s-a stabilit de-a lungul graniței de vest a fostei Uniuni Sovietice, iar Rusia împarte cu NATO graniță comună în zona Mării Baltice. Rusia a declarat așa numita „vecinătate imediată” drept un spațiu al intereselor sale speciale. Un alt element important este faptul că Statele Unite și-au manifestat mai pregnant intențiile de a stabili situația în zona Mării Negre și în bazinul Mării Caspice pentru a-și consolida prezența și a crea instrumente necesare în războiul contra terorismului internațional. Un alt scop strategic, nu mai puțin important în extinderea ariei de interes a americanilor în bazinul acestor două mări, constă în asigurarea accesului la rezervele importante de hidrocarburi de aici și securizarea coridoarelor de transport a lor spre piețe. Interesul UE pentru această structură subregională reiese din strategia „Europei lărgite” și a eforturilor de securizare a noilor frontiere din Est ale Uniunii Europene.

Evoluțiile democratice interne în Moldova, Ucraina și Georgia, schimbările geopolitice recente în diferite regiuni ale vechiului continent au generat în mod obiectiv și necesitatea unei conlucrări mai strinse între țările fondatoare ale GUAM-ului. De fapt, relansarea acestui proiect regional s-a produs și în urma noii apropieri a țărilor respective în baza constiințării coincidentei intereselor strategice de lungă durată, precum și a pericolelor comune la adresa suveranității și independenței țărilor membre. Aceste lucruri pe ansamblu au și dus la începutul celei de a doua etape în existența organizației.

Scopurile majore ale GUAM la această etapă a funcționării au fost formulate în cadrul întâlnirii la nivel înalt de la Chișinău. Iar țărilor membre li se ofera șansa reală de a-și consolida independența și suveranitatea prin contracararea separatismului teritorial, crearea unor zone economice de liber schimb, asigurarea unui grad mai înalt de securitate energetică, desprinderea efectivă din sfera de influență a Federației Ruse. Fiecare țară luată separat din cadrul GUAM nu are un potențial geopolitic pentru a-și apăra și promova efectiv interesele, iar asigurarea securității naționale în noile împrejurări e dificilă sau chiar imposibilă fără asistența comunității internaționale și a noilor parteneri strategici. Doar în cadrul unor alianțe, asigurându-și sprijinul marilor parteneri strategici, șansele de rezolvare a acestor probleme devin mult mai mari.

Formatul GUAM: posibile modificări și reacții

Posibilele modificări ale actualului format al GUAM-ului depind în mare măsură de dimensiunea sa geopolitică care va condiționa și configurația finală a organizației. Începând cu regiunea Caucazului de Sud, cu excepția Armeniei, și până la Moldova, avem o asociere benevolă de țări care formal mai rămân membre ale CSI, dar care încearcă în mod evident să promoveze o politică externă, economică, de securitate independentă și în cooperare cu instituțiile și organizațiile internaționale multilaterale în care tind să se integreze în viitorul apropiat. Retragerea Uzbekistanului din cadrul organizației era previzibilă⁴, motivul principal fiind incompatibilitatea politicii promovate de presedintele Karimov cu normele și principiile democratice și europene care, fără îndoială, vor sta la baza activității GUAM.

⁴ Inițial GU(U)AM cuprindea și această țară.

Un rol tot mai vizibil și pregnant în această regiune a Europei îl joacă România. Odata cu alegerea domnului Băsescu în funcția de președinte țara vecină promovează o politică externă clar articulată și adecvată rolului și ponderii României în Europa modernă. Anunțând stabilizarea situației în zona Marii Negre drept una din prioritățile politicii externe și de securitate, în primul rând prin combaterea separatismului teritorial și prin reglementarea conflictelor înghețate, Bucureștiul inevitabil devine unul din principalii parteneri strategici al țărilor membre ale GUAM-ului.

Componenta și viitorul GUAM va depinde în special de capacitatea țărilor membre de a-și asuma pe deplin responsabilitatea pentru securitate și stabilitate în zona lor, de a se mobiliza pentru a rezolva prin eforturi comune problemele cu care se confruntă, de a da dovada de solidaritate și eficiență în promovarea propriilor interese în raporturile cu marile puteri prezente în acest spațiu post-sovietic.

Nu este un mare secret faptul că din 1996-97 încoace SUA a contribuit la apariția GUAM și a sprijinit această inițiativă, acordându-i asistență politică și organizatorică. Este firesc ca toți membrii GUAM consideră SUA drept partener strategic prioritar în rezolvarea problemelor care se referă la consolidarea democrației și independenței reale a lor. Dar și în restabilirea integrității teritoriale a Moldovei, Georgiei și Azerbaidjanului. Pentru moment parteneriatul țărilor GUAM cu Statele Unite se întemeiază pe coincidența intereselor de lungă durată - consolidarea democratică și securizarea spațiului din Europa de Est și Sud-Est. Treptat însă și Uniunea Europeană începe să promoveze o politică externă, de apărare și securitate mai clar formulată; ceea ce îi lipsește UE sânt pârghiile și mecanismele de implementare a propriilor decizii. Un alt partener de ponderea și importanța S.U.A în plan global care să sprijine cu consecvență Moldova și să contracareze tendințele neo-imperiale ale Rusiei nu există.

Un alt factor, care potențial poate exercita influență asupra formatului și chiar a eficienței funcționării GUAM este Federația Rusă. Fosta metropolă reacționează negativ la orice inițiativă care vine din partea fostelor „republici surori” și care nu este în prealabil vizată de Kremlin. Această reacție devine cu totul irațională și bolnavicioasă când noile state independente în mod real i-si consolideaza eforturile pentru a-si proteja interesele naționale lezate în mod evident de Rusia.

Este vorba de sindromul post-imperial, o maladie aflată într-un stadiu avansat în spațiul euro-asiatic, fara prea multe șanse de vindecare în viitorul apropiat. Marea majoritate a politicienilor, comentatorilor și observatorilor politici ruși percep acest efort de revigorare a GUAM-ului prin prisma extinderii zonei de influență a Occidentului, îndreptate după părerea lor contra intereselor Federației Ruse în așa numita „vecinatate imediată”, ceea ce denotă și un complex de inferioritate și mari suspiciuni la adresa occidentalilor. Oricum, Rusia din 2001 încoace a devenit un partener important al Statelor Unite în lupta contra terorismului internațional, iar formal mai ramâne o supraputere nucleară de care în mare măsură depinde neproliferarea armelor de distrugere în masă și ale componentelor acestora. Este firesc ca în această situație diplomația SUA să țină cont de starea de spirit care determina luări de atitudine ale liderilor de la Kremlin. Astfel ca americanii sânt foarte precauți și promovează o politică destul de atentă în ceea ce privește asistența și sprijinul acordat statelor din noua vecinatate a NATO și UE.

Ultimul val de extindere al NATO a provocat o reacție destul de energică din partea Rusiei care încearcă să se distanțeze de Occident prin crearea unui cordon din fostele republici unionale. Aceste republici Rusia le percepe mai

Sindromul post-imperial e încă prezent în spațiul euro-asiatic

curând ca pe niște elemente docile în jocul geopolitic de anvergura care se va solda cu constituirea noii ordini în spațiul euro-asiatic. Recentele evenimente din Ucraina au demonstrat că această țară este o piesă importantă în dinamica geopolitică actuală. Fără Ucraina, Rusia nu se va restabili niciodată ca mare imperiu, idee care zace în naționalismul ruși ajunși la putere. Dar nici marea Europă la rândul ei nu se va stabiliza fără Ucraina. Odata cu venirea la putere a forțelor pro-occidentale, vecinul Moldovei din Est se mișcă mai activ spre integrarea în spațiul euro-atlantic, iar soarta Moldovei poate fi decisă în contextul acestor procese. Ucraina și-a exprimat formal intenția de aderare la NATO și UE, iar această nu înseamnă altceva decât o schimbare spectaculoasă a situației geopolitice în zona care poate fi considerată Noua Europă Centrală.

GUAM organizație vecina cu NATO și UE

Aderarea României la Uniunea Europeană în 2007, în linii mari, va fi benefică pentru Republica Moldova, deoarece din acest moment ea va deveni vecina nemijlocită a acestei organizații influente din punct de vedere politic și economic. Iar acest lucru va favoriza inevitabil dialogul, contactele economice și politice bilaterale, schimburile comerciale. Pentru moment Moldova este amplasată în vecinătatea imediată a Europei în curs de extindere doar în conformitate cu noua strategie a UE în dezvoltarea relațiilor cu vecinii din Est. Prin realizarea Planului de Acțiuni Moldovei i se oferă șanse reale de a avansa spre o nouă etapă de parteneriat cu Uniunea Europeană.

Pe de altă parte, amplasarea frontierei UE de-a lungul Prutului nu va avea consecințe pozitive pentru Republica Moldova. România de un an de zile este membru al NATO și faptul că frontiera spațiului euro-atlantic se află la 100 km de Chișinău nu are pentru moment nici o influență vizibilă asupra rezolvării unor probleme majore, în primul rând pe cele ce se referă la combaterea separatismului teritorial, contracarării riscurilor și amenințarilor generate de această „gaură neagră” din estul Moldovei. Normalizarea relațiilor cu România, sprijinul necondiționat acordat Moldovei în efortul de aderare la UE, participarea tot mai categorică a Bucureștiului în rezolvarea diferendului transnistrean crează concomitent și premisele implicării mai active a UE și NATO în acordarea asistenței de care are nevoie Chișinăul.

Însă pentru moment Moldova nu și-a formulat destul de explicit perspectivele dezvoltării relațiilor cu NATO. Trecerea de la formatul actual al Programului Parteneriatul pentru Pace, de altfel în mod evident depășit de timp, la un plan individual de colaborare cu NATO, ar constitui un pas firesc al diplomației noastre în actualele împrejurări geopolitice și în contextul strategiei integrării europene a țării. Clasa politică moldovenească mai rămâne ostatică unor stereotipuri învechite, se lasă ispășită de soluții și luări de atitudine simpliste și irelevante cum ar fi neutralitatea permanentă a Republicii consfințită de legea supremă.

Nu poate fi exclusă nici perspectiva aderării Ucrainei, țara vecină a României și a Moldovei în regim de urgență la NATO. Odată cu venirea la putere a președintelui Iușcenko și a echipei acestuia, s-au făcut auzite mai multe voci referitoare la o cale deosebită, mai specială, de aderare a Ucrainei la Alianță. S-ar putea ca procesul să fie mai rapid decât ne așteptăm pe simplul motiv că a fi membru al Alianței Atlanticului de Nord este mai curând rezultatul unei decizii politice, fără a fi pre-condiționat într-un mod atât de dur cum este procesul de aderare la UE. Important este ca vectorul de dezvoltare în continuare al Ucrainei în plan internațional, pe parcursul cel puțin a mandatului lui Iușcenko, să fie unul stabil și să-și păstreze orientarea preponderentă spre Vest. Această va permite ca

Moldova și Ucraina să fie tratate în bloc, ca țări membre ale GUAM. Pe de alta parte, Moldova ar trebui să-și pastreze calea individuală de aprofundare a raporturilor cu Europa cel puțin pentru a evita consecințele negative ale gafelor posibile comise de parteneri.

Mecanismul principal de care dispune Moldova pentru a-și dezvolta raporturile reciproc avantajoase cu Alianța Atlanticului de Nord rămâne pentru moment Programul „Parteneriatul pentru Pace” din care Moldova face parte începând cu 1994. O cale de aprofundare a relațiilor cu NATO în domeniul asigurării securității și apărării constituie semnarea unui Plan Individual de Parteneriat cu Moldova. Acest Plan fara îndoiala trebuie să cuprindă și un capitol aparte referitor la soluționarea diferendului transnistrean și la asistența acordată de țările spațiului Euroatlantic în normalizarea situației în zona așa numitor „conflicte înghețate” din perimetrul Sud-estul Europei și Caucazul de Sud. NATO rămâne în acest spațiu unica organizație militar-politică care dispune de infrastructura de gestionare și coordonare a activităților țărilor-membre, de flexibilitatea și experiența respectiva, precum și de capacitatea de luptă capabile în ansamblu să asigure securitatea într-o regiune a lumii care mai rămâne în schimbare.

Există însă după cum spuneam o barieră formală în calea spre relații mai strinse cu NATO, anume stipularea în Constituția noastră a statutului de țară neutră. Ținând cont de noua orientare pro-europeană, de perspectivele extinderii relațiilor de parteneriat cu NATO, atunci când nu se exclude ca în viitorul apropiat Ucraina să fie invitată să înceapă un dialog activ de aderare iar Georgia merge pe aceeași linie, neutralitatea declarată de Moldova este un anacronism. Acest principiu al neutralității s-a acreditat în gândirea politica autohtonă pe la începutul anilor '90, fiind oficializat după venirea Partidului Democrat Agrar la putere în 1994. Acel partid și coaliția de guvernare alcătuită de formațiunea politica respectiva nu au fost capabile să realizeze ce se întâmpla atunci în acest spațiu și se orienta aproape în exclusivitate spre integrarea în CSI. În realitate noi singuri ne-am inventat această neutralitate care a oferit clasei politice post-sovietice posibilitatea de a se eschiva de la datorie, de a aborda într-un mod simplist problemele asigurării securității militare a țării.

Iar dacă acest statut de neutralitate a unor state în perioada războiului rece a fost rezultatul unui compromis între marile puteri cu interese mai vaste în zona respectiva, după prăbușirea vechii ordini acest statut nu mai este relevant, iar în cazul noilor state e chiar riscant, plasându-le într-o zonă gri de indiferență. Această neutralitate unilateral declarată de RM a jucat și un rol pozitiv într-o anumită perioadă în istoria tânărului stat moldav și anume oferind un prilej și o explicație în cazul neaderării la structurile de securitate și apărare colectivă în cadrul CSI, care au fost și sunt folosite de ruși în jocurile lor geopolitice și pentru a controla zona lor de influență.

Or, atâta timp cât Moldova nu-și revizuieste atitudinea față de acest principiu de neutralitate ea va rămâne între vest și est. Aderarea la NATO se poate produce cu condiția apropierei de UE și odată cu conștientizarea de către clasa politica din Moldova a simplului adevăr că NATO este doar o structură care asigură securitatea și apărarea țărilor din familia UE plus Canada și SUA, nici mai mult nici mai puțin. Pe de o alta parte, NATO propagă mai curând o politică a ușilor întredeschise invitând noile țări aspirante la un dialog mai activ și mai eficient.

GUAM și enclavele separatiste

Toate țările membre ale regionalei GUAM cu excepția Ucrainei se confruntă cu problema existenței unor enclave separatiste. Republica Moldova este prima țară

**Neutralitatea
Moldovei între
Est și Vest este
un anacronism**

din cadrul acestei structuri internaționale care, prin cele 7 principii (sau pași) enunțate de președintele Ucrainei în cadrul summitului de la Chișinău, a primit o primă ofertă de la colegii din interiorul GUAM-ului privind soluționarea diferendului transnistrean. Din păcate lansând această inițiativă președintele ucrainean a pășit cu stângul. De fapt, nici nu era vorba despre un plan, iar aceste șapte principii constituiau niste elemente separate a unui posibil plan de acțiuni având drept scop final dezlegarea nodului transnistrean. A devenit clar că noua administrație de la Kiev nu are un concept clar formulat care ar reieși din natura conflictului propriu zis. Un pic mai târziu comentatorii din Moldova și de peste hotare și-au dat seama că de fapt incidentul care s-a produs în cadrul summitului GUAM de la Chișinău a fost doar o încercare a unei grupări influente din preajma președintelui ucrainean de a deturna acest proces în interesul îngust de grup cointerestat în pastrarea actualei situații de incertitudine la hotarele dintre Moldova și Ucraina.

Kievul nu are un concept clar pentru Transnistria

Pe de o altă parte Ucraina încearcă să se afirme ca lider incontestabil al GUAM-ului atribuindu-și dreptul de a propune planuri de soluționare a unui conflict intern din Moldova care afectează și securitatea la frontiera de vest al acestei țări. Însă acțiunile unilaterale ale părții ucrainene, care nici nu au găsit de cuviință să informeze autoritățile de la Chișinău despre elementele principale ale acestor „inițiative”, au lasat o impresie neplăcută și mai ales că până nu demult Ucraina, în calitate sa de unul din mediatori ai formatului pentagonal al negocierilor, a jucat un rol mai mult decât modest, solidarizându-se mai curând cu Rusia și fără a face mari eforturi pentru a ajuta Moldova în rezolvarea acestei probleme spinoase.

O concluzie generală ar fi că Moldova trebuie să vină cât mai urgent cu un plan concret de soluționare a diferendului transnistrean, cu o strategie coerentă, în care să fie expuse nu doar principii generale dar și resursele, instrumentele care urmează a fi mobilizate, acțiunile concrete realizate sub supravegherea unui centru de coordonare a politicilor statului în eforturile de restabilire a integrității teritoriale și politice a statului. Desigur, Moldova are nevoie și de un parteneriat geostrategic pe măsură să neutralizeze interferențele negative ale Rusiei în regiunea controlată de separatiști.

Trebuie, mai întâi de toate, create condițiile soluționării diferendului transnistrean. În primul rând, închiderea frontierei între Ucraina și Moldova pe porțiunea transnistreană. Doi, retragerea necondiționată a forțelor militare ruse urmata de schimbarea formatului forțelor de menținere a păcii din zona de securitate. Trei, adoptarea noului format al negocierilor care ar înlocui actualul, cel pentagonal, care s-a dovedit contraproductiv și a contribuit doar la înghețarea conflictului.

În acest context este semnificativ și declarația recentă a ambasadorului William Hill, șeful misiunii permanente a OSCE la Chișinău, precum că separatiștii transnistreni alimentează economic anumite elite din regiune. De fapt este un fenomen care nu are nevoie de noi dovezi și a devenit evident mai mulți ani în urmă. Președintele Voronin s-a referit în repetate rânduri la încercările liderilor de la Tiraspol de a-și asigura contra plată condiții prielnice afacerilor în această zonă a economiei de contrabandă. Ei au nevoie de susținerea anumitor cercuri influente pentru a păstra situația actuală la frontiera moldo-ucraineană, sursa principală a veniturilor acestor indivizi și a finanțării structurilor militare anticonstituționale. Fapt demonstrat și de înverșunarea manifestată de anumite cercuri politice din Federația Rusă și din Ucraina care se opun soluționării problemei în baza condițiilor înaintate de Moldova. Pentru păstrarea acestei zone

negre *off-shore* sînt cointeresate și grupările crimei organizate, care au nevoie de astfel de zone pentru spălarea banilor, pentru trafic de proporții și contrabandă.

Republica Moldova în perspectiva aderării la UE

Cunoscutul analist Vlad Socor a declarat recent că integrarea în UE este o perspectivă îndepărtată, căci Moldova e deocamdată o țară neatractivă, fapt de care se fac responsabile fostele guvernări. Este evident că trebuie făcuți pași concreți pe calea integrării europene și schimbări radicale trebuie să se producă în societatea moldovenească pentru ca tînara țara să devină „atractivă” pentru comunitatea europeană. Pe de o altă parte, însa, organizația GUAM ar putea deveni un nou „Grup de la Vișegrad” în noile împrejurări geopolitice și care ar deplasa țările membre în corpore către spațiul euro-atlantic.

Pentru moment este mai simplu de definit ce nu ar trebui să întreprindă Republica Moldova pentru a nu-și complica și mai tare situația. În primul rînd, exista riscul ca politicienii să continue să perceapă procesul de apropiere de UE drept unul pur diplomatic sau care se refera în exclusivitate la domeniul politicii externe al statului. În al doilea rînd, mai există primejdia unor abordări pur birocratice, directive, a politizării excesive a procesului de implementare a planurilor de acțiuni menite să creeze premisele europenizării Moldovei. Pe de o altă parte, se exagerează capacitatea implementării planului de acțiuni agreat cu UE al Republicii Moldova, ceea ce de fapt denota atitudini superficiale față de complexitatea proceselor inițiate de comun acord cu Bruxelles.

Problema majoră ține de crearea premizelor în interiorul Moldovei pentru apropierea de standardele, normele și principiile care stau la baza funcționării unei societăți moderne, care prin definiție este o societate liberă, democratică, de tip european și occidental. De fapt este vorba de finalizarea în termeni istorici record a perioadei de tranziție și crearea premizelor modernizării pe mai departe a statului moldav în conformitate cu standardele de la Copenhaga. Pentru astfel de sarcini pretențioase este nevoie de o strategie foarte clară, coerentă, și de evidențierea unor elemente cheie în domeniul economic, social, politic, în funcționarea efectivă a statului de drept și a presei libere. Reformarea și eficientizarea activității economice fără îndoială este veriga cheie, iar acest proces e de neconceput fără atragerea masivă a investițiilor de capital privat. Or, pentru moment Moldova nu a devenit cu mult mai atractivă pentru acest capital, iar Uniunea Europeană oferă doar instrumente financiare la nivel de asistență și nu de investiții.

Democrația în Moldova este mai curînd una electorală, plebiscitară, și care trebuie urgent să devină una într-adevăr funcțională dacă este să avem vreo șansă cu Europa. Societatea moldavă se afla la etapa inițială a creării unui stat de drept, care presupune supremația legii, o justiție independentă, o mass-media necontrolată de stat, liberă și responsabilă. Sunt foarte multe elemente ale acestui proces de revenire la normalitate care necesită un efort considerabil al societății în ansamblu, în baza unei strategii coerente, mai puțin dirijate și mai mult axată pe scopuri clare și realizabile. Pentru moment nu se observă mobilizarea extraordinară pe această direcție, iar tonul exagerat de optimist al demnitarilor și persoanelor oficiale nu inspiră prea multă încredere. Republica Moldova, împreună cu alte state membre ale GUAM, trebuie să-și concentreze toate eforturile pentru a transforma acest cerc vicios al problemelor nerezolvate și al incertitudinilor care constituie bariere în calea spre normalitate, într-un cerc virtuos care îi va permite să revină în familia popoarelor europene civilizate.

Apropierea de UE riscă să fie privită ca o chestiune strict de politică externă, nu ca un efort de reformă profundă a statului

AUTORI SI COLABORATORI

Acest raport a fost editat de următorii experți și colaboratori ai Societății Academice din România (SAR):

Alina Mungiu Pippidi, Președinte executiv SAR, în prezent *visiting professor* la Stanford University
(secțiunea Politică Externă)

Sorin Ioniță, director cercetare SAR
(secțiunile Politică Fiscală; Dezvoltare Regională)

Lucian Luca, expert politici agricole
(secțiunea Politici Agricole)

Nicolae Chirtoacă, director Institutul European pentru Studii Politice, Chișinău

Au mai contribuit: Sorana Pârvulescu, Răzvan Stan, Laura Simionescu

*Publicație finanțată în cadrul Fondului Europa
Coordonator: Laura Simionescu
2005*

*Conținutul acestui material nu reprezintă în mod necesar poziția oficială
a Uniunii Europene*

Romanian Academic Society (SAR)
15 Petöfi Sándor
Bucharest 1, Romania
++4021-2221868
office@sar.org.ro
www.sar.org.ro